

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI-4101-06-03/2013

P/13/135

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Tekst ujednolicony wystąpienia pokontrolnego z dnia 22 listopada 2013 r.,
zmienionego zgodnie z uchwałą Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej
w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 23 stycznia 2014 r. (KPK-415-080/2013)

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/13/135 – Realizacja planów urządzenia lasu i działania podejmowane w okresie braku planów

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku

Kontrolerzy

Tomasz Pomian, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 87220 z dnia 27 czerwca 2013 r.

Maciej Brzosko, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 87212 z dnia 27 czerwca 2013 r. [Dowód: akta kontroli str.1-4]

Jednostka kontrolowana

Państwowe Gospodarstwo Leśne lasy Państwowe – Nadleśnictwo Białowieża („Nadleśnictwo”), ul. Wojciechówka 4, 17-230 Białowieża

Kierownik jednostki kontrolowanej

Andrzej Konieczny – p. o. Nadleśniczego

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, prowadzenie przez Nadleśnictwo gospodarki leśnej w latach 2011 – 2013 (I półrocze).

Powyższa ocena wynika z prawidłowego wykonywania zadań gospodarczych określonych w planach urządzenia lasu. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły niezgodnej z kryteriami specyfikacji istotnych warunków zamówienia („SIWZ”) oceny części ofert na usługi z zakresu gospodarki leśnej w 2011, 2012 i 2013 roku.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prowadzenie gospodarki leśnej w latach 2002 – 2011

Opis stanu faktycznego

1.1. Na 30 czerwca 2013 r. Nadleśnictwo zarządzało nieruchomościami i gruntami o łącznej powierzchni 12.592,86 ha, z czego 12.240,94 ha (97,2%) stanowiły lasy (lasy ochronne, rezerwy przyrody oraz lasy gospodarcze), a 351,92 ha (2,8%) grunty nieleśne (użytki rolne i ekologiczne, grunty pod wodami, nieużytki, itp.). W skład lasów wchodziły przede wszystkim grunty leśne – 12.017,73 ha, a pozostałe 223,21 ha to grunty związane z gospodarką leśną (drogi leśne, linie podziału przestrzennego lasu, tereny pod liniami energetycznymi i telekomunikacyjnymi, miejsca składowania drewna, parkingi leśne, itp.). Zaistniałe zmiany – w odniesieniu do stanu na 1 stycznia 2011 r.² – polegały na:

- zmniejszeniu powierzchni gruntów w wyniku sprzedaży udziałów w dwóch działkach, wynoszących 0,05 ha,
- zmniejszeniu powierzchni gruntów w wyniku sprzedaży działki o pow. 0,11 ha,
- aktualizacji użytków i zmiany klasyfikacji gruntów z nieleśnych na leśne (14,58 ha).

Od 1 stycznia 2011 r. zmniejszyła się (z ośmiu do sześciu) liczba leśnictw Nadleśnictwa, a od 1 stycznia 2012 r. zwiększyła (z 4.070 do 4.712) ilość wydzieleni³ (wraz z obiektami liniowymi) ze zmianą granic części z nich. W okresie objętym kontrolą zwiększyła się powierzchnia ewidencyjna gruntów zalesionych (z 11.955,09 ha do 11.970,15 ha) i zmniejszyła powierzchnia ewidencyjna gruntów niezalesionych (z 37,62 ha do 47,58 ha). Ponadto, decyzją z 21 lutego 2012 r.⁴ Minister Środowiska zwiększył (z 4.774,22 ha do 7.869,28 ha) powierzchnię lasów

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Nieruchomości o powierzchni 12.593,04 ha, w tym 12.226,29 ha gruntów leśnych i 366,75 ha gruntów nieleśnych.

³ Wydzielenie to część oddziału leśnego (pododdział). Jeżeli wydzielenie jest gruntem leśnym zalesionym wtedy wydzielenie należy rozumieć jako drzewostan.

⁴ Decyzja Ministra Środowiska z dnia 21 lutego 2012 r. w sprawie uznania za ochronne lasów pozostających w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego „Lasy Państwowe” położonych w Nadleśnictwie Białowieża.

ochronnych i zmniejszył (z 3.233,61 ha do 237,44 ha) powierzchnię pozostałych lasów (gospodarczych). (dowód: akta kontroli str. 5-7)

1.2. Do końca 2011 roku Nadleśnictwo prowadziło gospodarkę leśną zgodnie z ustaleniami planu urzędzenia lasu na lata 2002 – 2011 („PUL 2002 – 2011”) i zaleceniami Ministra Środowiska zawartymi w decyzji z 10 czerwca 2003 r. zatwierdzającej ten Plan, którą:

- a) ustalone zostały Nadleśnictwu zadania gospodarcze:
- pozyskanie drewna w ilości nie większej niż 301.526 m³ grubizny netto (36.709 m³ w użytkowaniu rębnym⁵ i 264.817 m³ w użytkowaniu przedrębnym⁶),
  - pielęgnowanie lasu⁷ na powierzchni 8.936,43 ha; zalesienie i odnowienie⁸ – 68,61 ha; pielęgnowanie nowozakładanych upraw – 195,91 ha; melioracje agrotechniczne⁹ – 93,57 ha,
  - zadania z zakresu gospodarki łowieckiej, ochrony przeciwpożarowej, infrastruktury technicznej i edukacji ekologicznej;
- b) wprowadzone zostały „specjalne zalecenia dotyczące prowadzenia trwale zróżnicowanej gospodarki leśnej”, z uwagi na wyjątkowe znaczenie Puszczy Białowieskiej, w tym:
- jako priorytet w wykonywaniu zadań gospodarczych względy ochronne i pielęgnacyjne – hodowlane, a nie ekonomiczne,
  - zakaz wycinania drzew w wieku ponad 100 lat, z wyjątkiem:
    - przebudowy – w ramach cięć rębnych – drzewostanów w wieku ponad 100 lat z przewagą świerka uszkodzonego przez korniki, drzewostanów z przewagą brzozy lub drzewostanów z przewagą osiki (pkt 3 zaleceń),
    - możliwości usunięcia pojedynczych drzew w wieku ponad 100 lat w ramach niezbędnej konieczności odślania młodego pokolenia w drzewostanach przebudowywanych, z pominięciem dębów, jesionów, klonów i wiązów (pkt 4),
  - gromadzenie, szczególnie w starych drzewostanach dojrzewających i dojrzałych, odpowiedniej bazy drewna martwego – co najmniej trzech do pięciu drzew na hektar drzewostanów (pkt 5).

PUL 2002 – 2011 dopuszczał usuwanie drzew w wieku ponad 100 lat w ramach tzw. „cięć przygodnych”:

- „w ramach użytkowania przygodnego usuwane będą wszystkie drzewa zagrażające zachowaniu trwałości lasu (zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach¹⁰)”,
- szczególną uwagę należy zwracać na „stan sanitarny drzewostanów, budzący poważne obawy związane z zagrożeniem gradacją kornika drukarza. Do decyzji nadleśniczego pozostawić należy sposoby, metody i terminy działań wynikających z instrukcji ochrony lasu, pozwalające na skuteczną ochronę drzewostanów poprzez ograniczenie liczebności populacji szkodliwych owadów, a w szczególności kornika drukarza”. (dowód: akta kontroli str. 8-17)

Nadleśnictwo nie miało obowiązku ewidencjonowania ilości lub masy pozyskiwanych drzew w wieku powyżej 100 lat oraz ilości martwych drzew na hektarze drzewostanów. Gromadzono natomiast informacje o pozyskaniu posuszu, wywrotów i złomów według gatunków drzew oraz o wyznaczonych i usuniętych drzewach trocinkowych, bez wyszczególniania ilości lub masy pozyskanych drzew ponadstuletnich.

Pełniący obowiązki Nadleśniczego wyjaśnił, że w zatwierdzonym PUL wraz z wprowadzeniem specjalnych zaleceń dotyczących trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w lasach Nadleśnictwa Białowieża, nie ustalono żadnych odmiennych (w stosunku do pozostałych nadleśnictw w Polsce) zasad odnośnie sposobu ewidencjonowania pozyskiwanych drzew w wieku ponad 100 lat. Dla wszystkich jednostek Lasów Państwowych przyjęto jednolite zasady ewidencjonowania drewna w SILP, który jest stale doskonalony. Ewidencja drewna w nadleśnictwach oparta jest na normach

⁵ Pozyskanie drewna w dojrzałych drzewostanach w celu wprowadzenia drzewostanu ze sztucznych nasadzeń lub obsiewu naturalnego.

⁶ Pozyskanie drewna w trakcie zabiegów pielęgnacyjnych w młodszych drzewostanach, a także zabiegów sanitarnych (przygodnych).

⁷ Całość czynności gospodarczych związanych z pielęgnowaniem drzewostanu i siedliska, dla utrzymania lub poprawy stabilności mechanicznej drzewostanu i sprawności siedliska, uzyskania wysokiej produkcji surowca drzewnego możliwie najlepszej jakości, przy zachowaniu naturalnej różnorodności biologicznej lasu i jego pozaprodukcyjnych funkcji.

⁸ Wprowadzenie nowego pokolenia lasu na miejsce drzewostanów usuniętych.

⁹ Zabiegi przygotowania gleby mające zwiększyć zdolności produkcyjne siedlisk leśnych.

¹⁰ Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 ze zm. (ustawa zwana dalej „ustawą o lasach”).

dotyczących klasyfikacji jakościowo-wymiarowej i prowadzona według numeru każdej sztuki i stosu, a miejscem magazynowym pozyskanego drewna jest adres leśny do poziomu wydzielenia. Do wprowadzenia na ewidencję przychodu drewna konieczna jest znajomość pozycji planu dla poszczególnych grup czynności z przypisanym adresem leśnym do wydzielenia, gatunku, długości i średnicy oraz określenia sortymentu i odpowiedniego kodu uszkodzenia, natomiast dla drewna stosowego – sortowania według długości. Nie ma możliwości oznaczenia w SILP wieku pozyskanego drewna. Informacje odnośnie wieku gatunków występujących w drzewostanie znajdują się wyłącznie w opisach taksacyjnych poszczególnych wydzielań leśnych. Precyzyjne określenie wieku (do konkretnego roku) pojedynczego drzewa wymaga bardzo specjalistycznych badań, a najdokładniejszy wynik otrzymuje się dopiero po ścięciu drzewa.

(dowód: akta kontroli str. 8-30)

W trakcie realizacji PUL 2002 – 2011, Nadleśnictwo otrzymało z RDLP instrukcje w sprawie sposobu postępowania z drzewami w wieku ponad 100 lat:

- 17 stycznia 2003 r. zostało poinformowane, że Główny Konserwator Przyrody i Dyrektor Generalny Lasów Państwowych nie stawiają przeszkód w wycinaniu świerków zaatakowanych przez korniki, ale są przeciwni wyrębowi innych gatunków starych drzew opanowanych przez owady, szczególnie dębów i jesionów. Zalecono wyszukiwanie drzew świerkowych zasiedlonych (w każdej fazie rozwojowej bez względu na wiek), wycinanie, korowanie lub wywożenie ich z lasu poza strefę zagrożenia przed pojawieniem się następczej generacji szkodników,
- 12 stycznia 2005 r. otrzymało zalecenie, aby w przypadku powstania wywrotów lub złomów w lasach gospodarczych, tj. sytuacji nieprzewidzianej w PUL, ani w planie ochrony rezerwatu, uprzętać te drzewa. W takich przypadkach nie mają zastosowania ograniczenia wymienione w decyzji zatwierdzającej PUL co do gatunków i wieku drzew, gdyż dotyczy to uprzękania a nie ich wycinania (stanowisko zgodne z ustaleniami PUL 2002 – 2011). Na uprzękanie drzew w rezerwach przyrody należy uzyskać zgodę Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody (od 2009 roku Nadleśnictwo zgód takich nie otrzymywało, ze względu na stanowisko Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska¹¹ nakazujące pozostawianie drzew ściętych na terenie rezerwatów),
- 12 sierpnia 2009 r. zostało zobowiązane do niezwłocznego ścinania drzew wszystkich gatunków powyżej 100 lat zagrażających ludzkiemu życiu (szczególnie drzew zawieszonych i złomów w sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych i innych miejsc przebywania ludzi) i pozostawiania drewna przy pniu. Zalecenie to nie dotyczyło złomów i wywrotów świerkowych, które mogły być pozostawione do naturalnego rozkładu, lecz wyłącznie niezasiedlone przez kornika i pod warunkiem braku zagrożenia z jego strony dla pobliskich drzewostanów.

(dowód: akta kontroli str. 31-33)

W latach 2002 – 2010 roczny rozmiar pozyskania drewna dla Nadleśnictwa wynikający z planów rocznych wynosił od 17.628 m³ (w 2010 roku) do 30.993 m³ (w 2003 roku) grubizny netto. W grudniu 2010 roku Nadleśnictwo otrzymało z RDLP polecenie ograniczenia w 2011 roku pozyskania drewna do 11.000 m³, uzasadnione zaleceniem Ministra Środowiska. Łączny etat pozyskania w latach 2002 – 2011, uwzględniający ograniczenie z 2011 roku, wynosił więc 282.373,4 m³ grubizny netto (9 x 30.152,6 m³ + 11.000 m³). (dowód: akta kontroli str. 34-37)

1.3. W latach 2002 – 2011 Nadleśnictwo pozyskało łącznie 242.603 m³ grubizny netto (80,5% miąższości ustalonej w PUL 2002 – 2011), z czego w ramach cięć rębnych 19.581 m³ (53,3%), a w ramach cięć przedrębnych 223.022 m³ (84,2%). Powodem niepełnej realizacji planu pozyskania drewna, w odniesieniu do PUL 2002 – 2011, było głównie:

- utworzenie z dniem 13 sierpnia 2003 roku przez Ministra Środowiska na powierzchni 3.072,68 ha¹² (ok. 24% obszaru Nadleśnictwa) rezerwatu przyrody „Lasy Naturalne Puszczy Białowieskiej”, na których nie prowadzono zadań gospodarczych,
- osiągnięcie wieku ponad 100 lat przez drzewa podlegające zakazowi usuwania (dąb, jesion, klon i wiąz),
- nieudzielanie od 2009 roku, przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Białymstoku („RDOŚ”), zgody na wycinkę drzew w rezerwach przyrody,

¹¹ Pismo GDOŚ/DOP-oc-4120-21/237/09mk z 27 stycznia 2009 r.

¹² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 czerwca 2003 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. U. z 2003 r. Nr 132 poz. 1236).

- ustanowienie przez Wojewodę Podlaskiego i RDOŚ nowych stref ochronnych wokół gniazd ptaków chronionych, granicznika płucnika, owadów chrząszczy saproksylicznych,
- ograniczenie w 2011 roku, przez Ministra Środowiska, planu pozyskania drewna do 11.000 m³ (35,5% do 62,4% rocznego planu pozyskania z lat 2002 – 2010).

(dowód: akta kontroli str. 18-30, 38-40)

Realizując roczne plany pozyskania uwzględniające ww. ograniczenia, Nadleśnictwo w latach 2002 – 2011 pozyskało:

- w trakcie użytkowania rębego 7.112,28 m³ drewna (36,3% pozyskania rębego ogółem) w wyniku rębni II (częściowych), III (gniazdowych) i IV (stopniowych), 12.359,22 m³ (63,1%) użytkowania przygodnego, a 109,39 m³ (0,6%) jako pozostałe rębne. Roczne plany pozyskania w ramach rębni zostały w latach 2002 – 2011 zrealizowane na poziomie od 6,2% (rębni II) do 133,0% (rębni IV), a użytki przygodne w 81,7% (plany zakładały pozyskanie 15.119 m³ drewna),
- podczas użytkowania przedrębego 92.272,95 m³ drewna (41,4% pozyskania przedrębego ogółem) w wyniku czyszczeń późnych oraz trzebieży wczesnych i późnych, a pozostałe 130.748,86 m³ (58,6%) użytkowania przygodnego. Roczne plany pozyskania w ramach zabiegów pielęgnacyjnych wykonano na poziomie od 83,7% (trzebież późna) do 136,8% (czyszczenia późne), a użytki przygodne w 143,9% (plan – 90.833 m³).

(dowód: akta kontroli str. 38-39)

Pełniący obowiązki Nadleśniczego wyjaśnił, że cięcia przygodne są wykonywane zgodnie z art. 8 i 9 ustawy o lasach. Nie są projektowane w PUL, ponieważ ich rozmiar wynika ze stanu sanitarnego i zdrowotnego lasu, a dokładnej wielkości nie można przewidzieć, gdyż są powodowane czynnikami biotycznymi i abiotycznymi. Zasady postępowania w przypadku wystąpienia szkodników w lesie reguluje Instrukcja Ochrony Lasu. Cięcia przygodne mają na celu ograniczenie występowania negatywnych zjawisk zdrowotnych w drzewostanach, mogących doprowadzić do niekontrolowanego i wielkopowierzchniowego zamierania drzewostanów. W przypadku drzew opanowanych przez korniki zasadą jest, że wyszukuje się zasiedlone drzewa, wycina i na bieżąco wywozi z lasu przed wylotem owadów, aby zapobiec zasiedleniu kolejnych świerków. Nadleśnictwo ewidencjonuje drewno zasiedlone przez szkodniki owadzie jako pozyskanie przygodne.

(dowód: akta kontroli str. 18-30)

W 2011 roku Nadleśnictwo pozyskało łącznie 4.271 m³ posuszu, wywrotów i złomów, w tym 3.684 m³ drewna iglastego (150 m³ sosny i 3.534 m³ świerka) oraz 587 m³ drewna liściastego (w tym m. in. 168 m³ brzozy i 116 m³ osiki).

(dowód: akta kontroli str. 41)

W badanej przez NIK próbie 1.030,62 m³ drewna wielkowymiarowego trzeciej klasy grubości¹³ pozyskanego przez Nadleśnictwo w 2011 roku ze 189 wydzieleń:

- 729,75 m³ (70,8%) drewna świerkowego, olchowego, brzozonego, sosnowego, jesionowego i osikowego pozyskanego ze 176 wydzieleń, posiadało parametry drzew w wieku poniżej 100 lat, w odniesieniu do danych z opisów taksacyjnych;
- 300,87 m³ (29,2%) drewna świerkowego pozyskanego z 45 wydzieleń, posiadało parametry drzew w wieku powyżej 100 lat, w porównaniu do opisów taksacyjnych. Na przykład:
  - 15 czerwca 2011 r. przyjęto na magazyn pozyskane z wydzielenia 424C-d, w ramach przygodnej trzebieży późnej („PTP”), pięć drzew świerkowych, w tym trzy o średnicach¹⁴ i długościach: 69 cm x 9,8 m, 58cm x 7,8 m, 47cm x 10,8 m (o łącznej masie 7,59 m³). Zgodnie z opisem taksacyjnym z 2002 roku, w wydzieleniu tym 20% stanowiły świerki w wieku 143 lat o pierśnicy 60 cm, a 10% świerki w wieku 93 lat o pierśnicy 39 cm,
  - 12 sierpnia 2011 r. przyjęto na magazyn pozyskane z wydzielenia 446C-b w ramach PTP świerki o średnicach i długościach: 58 cm x 9,9 m i 55 cm x 12 m (o łącznej masie 5,47 m³). Zgodnie z opisem taksacyjnym z 2002 roku, w wydzieleniu tym 10% stanowiły świerki w wieku 152 lat o pierśnicy 63 cm, 20% świerki w wieku 112 lat o pierśnicy 43 cm i 10% świerki w wieku 40 lat o pierśnicy 26 cm.

W analizowanej próbie, drewno o parametrach drzew w wieku powyżej 100 lat pozyskano w ramach użytków rębnych (26,18 m³), co dopuszczają zapisy pkt 3 i 4 decyzji Ministra Środowiska z 10 czerwca 2003 r. zatwierdzającej PUL 2002 – 2011 i w ramach użytkowania

¹³ Drewno okrągłe o średnicy 35 cm i większej bez kory.

¹⁴ Mierzonych w połowie ściętego drzewa.

przygodnego (274,69 m³), na co zezwalały ustalenia PUL 2002 – 2011 dopuszczające usuwanie wszystkich drzew zagrażających zachowaniu trwałości lasu.

(dowód: akta kontroli str. 42-86)

1.4. Realizację zadań z zakresu gospodarki leśnej na 2011 rok Nadleśnictwo zleciło podmiotom zewnętrznym. Wyboru wykonawców usług w poszczególnych leśnictwach dokonano w jednym przetargu nieograniczonym o łącznej wartości brutto 1.070,3 tys. zł (100% wartości zamówień na prowadzenie usług leśnych w tymże roku). Zamówień na pięć z 10 części o wartości brutto 760,8 tys. zł udzielono z zachowaniem ustawy Prawo zamówień publicznych („Pzp”)¹⁵:

- prawidłowo opisano przedmiot zamówienia, a ustalone warunki nie utrudniały oferentom uczciwej konkurencji,
- właściwie upubliczniono informacje o przetargu (ogłoszenie i specyfikację istotnych warunków zamówienia),
- wyboru wykonawców dokonano z zachowaniem warunków określonych w SIWZ,
- umowy z wykonawcami zawarto zgodnie z zamówieniami i złożonymi ofertami.

(dowód: akta kontroli str. 87-202)

1.5. W latach 2002 – 2011 Nadleśnictwo w większości zrealizowało zadania z zakresu pielęgnacji i hodowli lasu oraz melioracji agrotechnicznych. W stosunku do PUL 2002 – 2011:

- zabiegi pielęgnacji lasu wykonano na łącznej powierzchni 4.888,16 ha (52,5% planu – 9.306,69 ha). Pozostałe 4.418,53 ha nie objęte tymi zabiegami to głównie tereny zakwalifikowane do różnych form ochrony przyrody (3.072,05 ha);
- zadania hodowlane wykonano na 183,92 ha (87,4% planu – 210,4 ha), z czego:
  - odnowiono 24,68 ha (17,4% planu – 141,79 ha). Niższy poziom wykonania odnowień w rębniach złożonych, w stosunku do PUL, wynikał z rezygnacji cięć w powołanym w 2003 roku rezerwacie przyrody oraz marginalizacji cięć rębnych w związku z ograniczeniem pozyskania drewna,
  - posadzono, dolesiono i uzupełniono 159,24 ha (232,1% planu – 68,61 ha). Wyższe wykonanie zadań w tym zakresie wynikało przede wszystkim z konieczności odnowienia powierzchni po gradacji kornika drukarza;
- pielęgnację nowozakładanych upraw wykonano na powierzchni 162 ha (82,7% planu – 195,91 ha),
- melioracjami agrotechnicznymi objęto 103,53 ha (110,6% planu – 93,57 ha).

Pełniący obowiązki Nadleśniczego wyjaśnił, że niepełna realizacja zadań obligatoryjnych¹⁶ spowodowana była wprowadzeniem kolejnych ograniczeń w użytkowaniu Puszczy Białowieskiej. W tej sytuacji, Nadleśnictwo musiało przestrzegać ograniczeń, dbając przy tym o właściwy stan sanitarny lasu w możliwie szerokim zakresie, a wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych odbywało się zgodnie z potrzebami drzewostanów. (dowód: akta kontroli str. 7, 18-30, 203-252)

1.6. W latach 2002 – 2011 na terenie Nadleśnictwa, w ramach prowadzonego Ośrodka Hodowli Zwierzyny¹⁷, funkcjonowały trzy obwody łowieckie o łącznej powierzchni 13.363 ha. Poletka łowieckie (łącznie 45) znajdowały się na powierzchni leśnej (29,11 ha) i nieleśnej (7,83 ha). Nadleśnictwo w oparciu o prawidłowo sporządzane i zatwierdzone roczne plany łowieckie, właściwie realizowało zadania z zakresu gospodarki łowieckiej przewidziane w PUL 2002 – 2011:

- utrzymywano niezbędną zwierzynię infrastrukturę (brogi, wodopoje, lizawki, poletka żerowe, itp.) oraz prowadzono działania ułatwiające jej przetrwanie krytycznych okresów (np. wykładano karmę i sole z mikroelementami),
- całkowite pozyskanie podstawowych gatunków zwierząt (osobniki odstrzelone i padłe) nie przekroczyło limitów przewidzianych w planach rocznych. Pozyskano: 438 jeleni (95,6% planu na lata 2002 – 2011), 86 saren (71,7% planu) i 833 dziki (81,7% planu).

(dowód: akta kontroli str. 203-280)

1.7. Nadleśnictwo zrealizowało pozostałe zadania gospodarcze przewidziane w PUL 2002 – 2011:

¹⁵ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 907 ze zm.).

¹⁶ Odnowienia, melioracje, pielęgnacja lasu, itp.

¹⁷ Powołanego decyzją Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 19 grudnia 1994 roku, którą wyłączono możliwość wydzierżawiania wskazanych obwodów łowieckich.

- w ramach ochrony przeciwpożarowej: 1/ konserwowano drogi pożarowe, sprzęt p.poż. oraz trzy zbiorniki p.poż, 2/ utrzymywano w gotowości samochód patrolowo – gaśniczy ze specjalistycznym modułem gaśniczym, 3/ utrzymywano terenowe dwie bazy p.poż. (ostatni pożar w Nadleśnictwie miał miejsce w 2003 roku),
- w ramach zadań z zakresu infrastruktury za łącznie 2.303,1 tys. zł: wyremontowano trzy leśniczówki (Gródki, Podcerkiew i Batorówka), wykonano 13 obiektów małej retencji (10 progów – bystrotoków i trzy podwyższenia drogi), a także wyremontowano odcinki dróg leśnych i przepusty,
- w ramach edukacji ekologicznej utrzymywano (bieżące konserwacje, sprzątanie itp.): pięć ścieżek edukacyjnych, cztery punkty edukacyjne, dwanaście szlaków turystycznych (pięć pieszych, cztery konne i trzy rowerowe) oraz cztery miejsca ogniskowe, a także aktywnie współpracowano (lekcje terenowe, spotkania z leśnikami w szkołach, konferencje, prelekcje, itp.) z jednostkami oświatowymi. (dowód: akta kontroli str. 281-309)

Według oceny p.o. Nadleśniczego dotyczącej wykonanych w latach 2002 – 2011 zabiegów gospodarczych:

- miąższość zarządzanych drzewostanów wzrosła z 3.883,7 tys. m³ w 2002 roku do 3.935,0 tys. m³ w 2011 roku, a przeciętna ich zasobność z 324 m³/ha do 328 m³/ha,
- podejmowane działania ochronne nie wpłynęły na poprawę jakości hodowlanej upraw i młodników, ze względu na uszkodzenia powodowane przez zwierzynę. Na 32% powierzchni jakość hodowlana upraw była bardzo dobra, na 43% dobra, a na 25% zadowalająca (nie było upraw przepadłych),
- stan zdrowotny lasu uległ pogorszeniu. Drzewostany z panującym świerkiem lub ze znacznym jego udziałem są stale zagrożone ze strony szkodników wtórnych, o czym świadczą systematycznie powstające w nich luki pokornikowe. Przyczyną tego stanu jest brak działań ochronnych w drzewostanach objętych różnymi formami ochrony przyrody (stwierdzono posusz zasiedlony i drzewa opuszczone przez szkodniki) oraz wiek drzewostanów świerkowych. (dowód: akta kontroli str. 203-252)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej obszarze stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W 2011 roku na realizację usług leśnych Nadleśnictwo udzieliło zamówień dwóm wykonawcom, których oferty nie spełniały niektórych warunków określonych w SIWZ. I tak:

- oferty wykonawcy z Białowieży na cztery części zamówienia (nr 6 – wykonanie prac leśnych w leśnictwie Batorówka, nr 7 – prace w zakresie łowiectwa, nr 9 i 10 – utrzymanie dróg leśnych) o wartości brutto 265,5 tys. zł zostały zabezpieczone wadium w wysokości 3 tys. zł, zamiast 4 tys. zł, co było niezgodne z pkt 8 ppkt 1 SIWZ,
- przy ofercie wykonawcy z Gródka na jedną część zamówienia (nr 8 – prace w szkółkach leśnych) o wartości brutto 43,9 tys. zł, nie było zaświadczenia o posiadaniu przez którąkolwiek z osób uczestniczących w realizacji tego zamówienia uprawnień do pracy pilarkami spalinowymi, co naruszało pkt 5 ppkt 1 lit b SIWZ.

Przewodniczący Komisji Przetargowej wyjaśnił, że w zamówieniu na 2011 przed otwarciem ofert odstąpiono od wymogu dysponowania pilarkami z udokumentowanymi uprawnieniami do pracy pilarkami spalinowymi. Komisja uznała, że przy pracach w szkółkach leśnych nie jest wymagane posiadanie zawodowych pilarzy. Przy odstąpieniu od wymogu spełnienia tych warunków nie dokonywano żadnych zmian w SIWZ i nie występowało do Nadleśniczego z żadnym wnioskiem w tej sprawie. W kwestii wpłaty wadium w niewłaściwej wysokości Przewodniczący wyjaśnił, że na dowódzie wpłaty widniała kwota 4000 zł i nie miał świadomości, że wadium wpłynęło w zaniżonej kwocie. (dowód: akta kontroli str. 572-582)

Komisja przetargowa nie podjęła działań w celu ustalenia przyczyn wniesienia zaniżonego wadium oraz nie wezwała wykonawców – wbrew art. 26 ust. 4 Pzp – do złożenia wyjaśnień dotyczących złożonych dokumentów. Zgodnie z art. 24 ust. 2 Pzp, z postępowania o udzielenie zamówienia wyklucza się wykonawców, którzy m.in. nie wnieśli wadium lub nie wykazali warunków udziału w postępowaniu. (dowód: akta kontroli str. 88-202)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, prowadzenie gospodarki leśnej przez Nadleśnictwo w ramach PUL 2002 – 2011.

2. Prowadzenie gospodarki leśnej w latach 2012 – 2013 (I pół.)

Opis stanu
faktycznego

2.1. Od 1 stycznia do 9 października 2012 r. Nadleśnictwo prowadziło gospodarkę leśną na podstawie planu cięć i hodowli na 2012 rok ustalonego 9 stycznia 2012 r. przez RDLP w uzgodnieniu z wykonawcą projektu planu urządzenia lasu (w związku z brakiem zatwierdzonego planu urządzenia lasu na lata 2012 – 2021). Rozmiar pozyskania drewna ustalono na 10.500 m³ grubizny netto (w tym 4.290 m³ w ramach cięć przygodnych). Inne zadania gospodarcze obejmowały m.in.: pielęgnowanie gleby (40,63 ha), poprawki i uzupełnienia (2,79 ha), czyszczenia późne (53,04 ha) oraz czyszczenia wczesne (18,35 ha). (dowód: akta kontroli str. 310-320)

Miejsca pozyskania drewna podlegały od 18 maja 2012 r. weryfikacji, ze względu na:

- zalecenia RDLP otrzymane 18 maja 2012 r. dotyczące zawieszenia do odwołania wszelkich zabiegów wykonywanych na drzewach w wieku 100 i więcej lat, w tym cięć sanitarnych świerków zaatakowanych przez kornika drukarza, oraz do czasu wyjaśnienia definicji drzewostanów ponad 100 – letnich, zaniechania zabiegów w wydzieleniach, w których występują drzewa w wieku 100 i więcej lat (zalecenia wynikały z pisma Ministra Środowiska z 17 maja 2012 r.¹⁸). Ustalone przez RDLP 8 czerwca 2012 r. metody postępowania w zagrożonych drzewostanach świerkowych, przewidywały m.in.:
  - w drzewostanach do 100 lat (bez ograniczeń prawnych) wykonywanie zadań zgodnie z Instrukcją Ochrony Lasu,
  - w drzewostanach z udziałem świerka powyżej 100 lat – występowanie o zgodę na wyrąb drzew zasiedlonych przez korniki do Głównego Konserwatora Przyrody, zgodnie z decyzją nr 48/1998,
  - informowanie RDOŚ w przypadku gradacji korników zagrażającej celom ochrony rezerwatów,
  - pierwszeństwo prac porządkowania stanu sanitarnego lasu wobec wykonywania innych zadań gospodarczych,
  - w przypadku pogorszenia stanu zdrowotnego i sanitarnego lasu, wykonanie inwentaryzacji posuszu w drzewostanach ponad stuletnich z udziałem świerka i w rezerwach przyrody oraz powiadamianie RDLP o jej wynikach.

Nadleśnictwo zostało poinformowane, że „w związku z zaistniałą sytuacją prawną, ustalony sposób postępowania w drzewostanach ponad 100 – letnich ograniczy się praktycznie do monitoringu i przekazywania informacji, a dalsze postępowanie uzależnione jest od decyzji GDOŚ”;

- decyzję z 28 czerwca 2012 r. Ministra Środowiska stwierdzającą nieważność własnej decyzji z 16 maja 2012 r. zatwierdzającej plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa na lata 2012 – 2021. (dowód: akta kontroli str. 321-333)

Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa na lata 2012 – 2021 („PUL 2012 – 2021”) został zatwierdzony przez Ministra Środowiska decyzją z 9 października 2012 r., ustalającą następujące zadania gospodarcze:

- pozyskanie drewna na poziomie nie większym niż 63.471 m³ grubizny netto (771 m³ w użytkowaniu rębny i 62.700 m³ w przedrębny), co stanowiło 21% pozyskania ustalonego w PUL 2002 – 2011. Plan ten dopuszczał pozyskiwanie drewna w ramach cięć przygodnych wskazując, że do ograniczenia rozmiaru powstających szkód przewiduje się „utrzymanie właściwego stanu sanitarnego lasu” (PUL nie określał lokalizacji i rozmiaru pozyskania przygodnego),
- pielęgnowanie lasu na powierzchni 2.916,09 ha (31,3% w odniesieniu do PUL 2002 – 2011); zalesienia, dolesienia, uzupełnienia i odnowienia – 12,77 ha (5,9%), melioracje agrotechniczne – 14,9 ha (15,9%),

¹⁸ Pismem nr DLP-Ipn-611-9/19733/12 z 17 maja 2012 r. Minister Środowiska zalecił „wyłączyć z zabiegów gospodarczych drzewostany, w których udział drzew jednego gatunku w wieku 100 lat i więcej zajmuje co najmniej 10% powierzchni”.

- zadania z zakresu gospodarki łowieckiej, ochrony przeciwpożarowej, infrastruktury technicznej i edukacji ekologicznej. (dowód: akta kontroli str. 310-358)

Ustalenia zatwierdzonego PUL 2012 – 2021 dopuszczały (podobnie jak w przypadku poprzedniego PUL) pozyskiwanie drewna w ramach cięć przygodnych (m. in. w ramach ograniczania rozmiaru powstających szkód spowodowanych przez szkodniki wtórne – pkt 3.6.4 planu), a ograniczenia w tym zakresie wynikały z zalecenia Ministra Środowiska z 17 maja 2012 r. i ustaleń Planu Ochrony Przyrody stanowiącego integralną część PUL 2012 – 2021 (pkt 7.1.6 i pkt 7.8)¹⁹.

(dowód: akta kontroli str. 647-648)

Od stycznia do października 2012 roku (w okresie braku PUL) Nadleśnictwo było zobowiązane do przestrzegania postanowień decyzji nr 24 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 27 sierpnia 1996 r.²⁰ („decyzja nr 24/1996”) i decyzji nr 48/1998²¹:

- decyzja nr 24/1996: wprowadziła na wskazanych obszarach w drzewostanach dojrzałych obowiązek pozostawiania na pniu od trzech do pięciu starych drzew na 1 ha do biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu; wyłączyła na tych obszarach z wyrębu wszystkie drzewa żywe i martwe o określonych rozmiarach pierśnic (Db, So, Św – powyżej 80 cm, Ol, Js, Lp, Gb, Tp – powyżej 70 cm, Kl – powyżej 60 cm, Wb, iwa – powyżej 30 cm); wyłączyła z wyrębu wszystkie drzewa gatunków rzadkich w Puszczy Białowieskiej, bez względu na ich wiek, wymiary i położenie (jodły pospolitej, wiśni ptasiej, jabłoni dzikiej, gruszy pospolitej, wiązów i jarzębiny), z wyjątkiem większych skupisk zajmujących pow. 0,10 ha i powyżej, jeżeli ich wyręb był uzasadniony potrzebami hodowlanymi lub sanitarnymi w stosunku do pozostałych drzew tych gatunków; dopuściła w sytuacjach uzasadnionych względami bezpieczeństwa ludzi i ochrony lasu możliwość odstępstw od ww. zasad, za zgodą Dyrektora Generalnego LP, na wniosek dyrektora RDLP,
- decyzja nr 48/1998 wprowadziła zakaz wyrębu ponadstuletnich drzew i drzewostanów o charakterze naturalnym we wszystkich oddziałach Nadleśnictwa, który nie dotyczył niezbędnych cięć sanitarnych wykonywanych po uzgodnieniu z Głównym Konserwatorem Przyrody.

2.2. W latach 2012 – 2013 (I półrocze) Nadleśnictwo pozyskało łącznie 14.881 m³ drewna (23,4% miąższości ustalonej w PUL 2012 – 2021), w tym podczas cięć rębnych 186 m³ (24,1%), a przedrębnych 14.694 m³ drewna (23,4%). W ramach:

- cięć rębnych przygodnych pozyskano 186 m³ drewna,
- planowanego użytkowania przedrębnego 11.132 m³ drewna (czyszczenia późne – 457 m³, trzebież wczesna – 3.448 m³ i trzebież późna – 7.227 m³), a pozostałe 3.562 m³ w trakcie przygodnych zabiegów przedrębnych. (dowód: akta kontroli str. 359-361)

Pełniący obowiązki Nadleśniczego wyjaśnił, że spadek cięć przygodnych w 2012 roku jest wynikiem wprowadzonych ograniczeń w pozyskaniu drewna, wyłączenia z użytkowania drzewostanów 100 – letnich i starszych (definicja drzewostanu 100 – letniego przyjęta wyłącznie dla Puszczy Białowieskiej, wg tzw. „kryteriów Wesołowskiego” – gdzie drzewa jednego gatunku w wieku 100 lat i więcej zajmują powierzchnię co najmniej 10% powierzchni) oraz drzewostanów na siedliskach wilgotnych i drzewostanów tzw. „pionierskich” powyżej IV klasy wieku z dominacją brzozy i osiki (a w uzasadnionych przypadkach od III klasy wieku). Na dzień dzisiejszy powyższe czynniki, jak również zakaz usuwania złomów i wywrotów ponad 100 – letnich, doprowadziły do niekontrolowanego rozwoju kornika i innych owadów w tych drzewostanach oraz w rezerwatach poświęconych praktycznie ochronie biernej, co spowodowało dynamiczne i postępujące zamieranie drzewostanów z udziałem świerka, występującego w różnym udziale w składach gatunkowych na wszystkich siedliskach w Puszczy Białowieskiej. Zaniechanie prowadzenia cięć przygodnych,

¹⁹ W pkt 7.1.6 Programu ochrony przyrody zalecono: a) pozostawiać podczas zabiegów gospodarczych wszystkie drzewa w wieku 100 lat i więcej, b) w drzewostanach powyżej III klasy wieku (60 lat), pozostawiać podczas zabiegów gospodarczych drzewa martwe, żywe z widocznymi dziuplami i próchnowiskami oraz część drzew zamierających, c) w drzewostanach powyżej III klasy wieku (60 lat), w przypadku znanych lub potencjalnych stanowisk pachnicy dębowej odsłaniać podczas zabiegów dorodne drzewa gatunków liściastych z widocznymi dziuplami i próchnowiskami, d) w drzewostanach powyżej V klasy wieku (100 lat), pozostawiać wszystkie drzewa martwe, żywe z widocznymi dziuplami, próchnowiskami i drzewa zamierające do całkowitej mineralizacji.

²⁰ Decyzja w sprawie wprowadzenia nadzwyczajnej ochrony starych drzew o charakterze pomnikowym – żywych i obumarłych oraz rzadkich gatunków drzew w Puszczy Białowieskiej (uchylona z dniem 19 czerwca 2013 r. zarządzeniem nr 57 Dyrektora Generalnego LP z 19 czerwca 2013 r.).

²¹ Decyzja w sprawie wstrzymania wyrębu ponadstuletnich drzew pojedynczych i drzewostanów o charakterze naturalnym na terenie nadleśnictw Puszczy Białowieskiej (uchylona z dniem 19 czerwca 2013 r. ww. Zarządzeniem nr 57).

niezależnie od funkcji, wieku, kategorii ochronnej lasu, zawsze prowadzi do pogorszenia jego stanu, tak w wymiarze przyrodniczym, jak i gospodarczym, a wprowadzenie ograniczeń resortowych i prawnych nie pozwala realizować postanowień ustawy o lasach.

(dowód: akta kontroli str. 18-30)

Ogledziny przeprowadzone przez NIK 26 września 2013 r. w pięciu wydzieleniach Nadleśnictwa (216Ad, 250Dc, 496Dg, 526Ba i 527Ad), w których wyznaczono drzewa do usunięcia (bez ich pozyskania)²² bądź wykonano zabiegi sanitarne w 2013 roku, potwierdziły występowanie szkodników lub śladów ich obecności w drzewach, wywrotach i złomach, tj. czynników uzasadniających potrzebę przeprowadzenia takich zabiegów. (dowód: akta kontroli str. 379-393)

W 2012 i w I połowie 2013 roku Nadleśnictwo pozyskało – odpowiednio – 4.278 m³ i 1.328 m³ posuszu, wywrotów i złomów, w tym 3.717 m³ i 1.109 m³ drewna iglastego (w 2012 roku 395 m³ sosny i 3.322 m³ świerka, a w I połowie 2013 roku 69 m³ sosny i 1.040 m³ świerka) oraz 561 m³ i 219 m³ drewna liściastego (w 2012 roku 255 m³ brzozy i 143 m³ grabu, a do 30 czerwca 2013 r. 86 m³ brzozy i 30 m³ osiki). (dowód: akta kontroli str. 394-415)

W związku z decyzją nr 48/1998, od 1 stycznia do 10 lipca 2012 r. Nadleśnictwo trzykrotnie występowało do Głównego Konserwatora Przyrody o zgodę na usunięcie ponadstuletnich złomów i wywrotów świerkowych oraz zasiedlonych przez kornika drukarza drzew trocinkowych (stojących):

- 6 lutego 2012 r. wnioskowano o usunięcie 251 szt. złomów, 272 szt. wywrotów i 119 szt. zasiedlonych drzew stojących, których pozostawienie – według uzasadnienia – „spowoduje zasiedlenie ich przez kornika drukarza i w efekcie możliwość jego niekontrolowanego rozmnożenia się, co pozostanie nie bez wpływu na pozostałe drzewostany świerkowe w Puszczy Białowieskiej”,
- 15 czerwca 2012 r. wniesiono o usunięcie 425 drzew zasiedlonych przez kornika drukarza w drzewostanach ponad 100 – letnich,
- 10 lipca 2012 r. wystąpiono o zgodę na ścięcie, okorowanie i pozostawienie martwego drewna w miejscu ścinki do naturalnego rozpadu ponadstuletnich świerków w zaatakowanych drzewostanach (nie wskazano konkretnych ilości i lokalizacji).

W odmowach z 27 czerwca i 25 lipca 2012 r. Główny Konserwator Przyrody nie wyraził zgody na wnioskowane zabiegi informując, że „w drzewostanach 100 – letnich i starszych nie prowadzimy żadnych prac „pozyskaniowych”. (dowód: akta kontroli str. 362-378)

Analiza 467,95 m³ drewna wielkowymiarowego trzeciej klasy grubości pozyskanego przez Nadleśnictwo w 2012 roku z 96 wydzieli i 827,96 m³ uzyskanego w I połowie 2013 roku z 87 wydzieli wykazała m.in., że:

- 421,56 m³ i 827,96 m³ (90,1% i 100%) drewna świerkowego, olchowego, brzozowego, sosnowego i osikowego pozyskanego z 93 i 87 wydzieli, posiadało parametry drzew w wieku poniżej 100 lat, w odniesieniu do danych z opisów taksacyjnych;
- 46,39 m³ (9,9%) drewna świerkowego pozyskanego w 2012 roku z dziewięciu wydzieli, posiadało parametry drzew w wieku powyżej 100 lat, w porównaniu do danych z opisów taksacyjnych. I tak na przykład:
  - 21 maja 2012 r. przyjęto na magazyn pozyskane z wydzielenia 499C-g w ramach PTP, drewno świerkowe m. in. o średnicach i długościach: 67 cm x 6,8 m, 51 cm x 12,2 m, 44 cm x 9,7 m, 42 cm x 11,8 m, 41 cm x 9,5 m (o łącznej masie 9,24 m³). Zgodnie z opisem taksacyjnym z 2012 roku, w wydzieleniu tym: 20% stanowiły świerki w wieku 153 lat o pierśnicy 56 cm, 20% świerki w wieku 113 lat o pierśnicy 41 cm, 20% świerki w wieku 80 lat o pierśnicy 30 cm i 20% świerki w wieku 55 lat o pierśnicy 23 cm,
  - 21 maja 2012 r. przyjęto na magazyn pozyskane z wydzielenia 528D-f w ramach PTP, drewno świerkowe m.in. o średnicach i długościach: 54 cm x 8,3 m i 44 cm x 7,9 m (o łącznej masie 3,1 m³). Zgodnie z opisem taksacyjnym z 2012 roku, w wydzieleniu tym: 50% stanowiły świerki w wieku 163 lat o pierśnicy 55 cm, 30% świerki w wieku 100 lat o pierśnicy 38 cm,
  - 21 maja 2012 r. przyjęto na magazyn pozyskane z wydzielenia 527D-c w ramach PTP, drewno świerkowe m. in. o średnicach i długościach: 65 cm x 9,5 m, 54 cm x 9,7 m, 50 cm

²² Wydzielenia 216Ad, 496Dg, 527Ad.

x 7,9 m, 42 cm x 10,4 m (o łącznej masie 8,36 m³). Zgodnie z opisem taksacyjnym z 2012 roku, w wydzieleniu tym: 30% stanowiły świerki w wieku 163 lat o pierśnicy 59 cm, 20% świerki w wieku 113 lat o pierśnicy 40 cm i 20% świerki w wieku 65 lat o pierśnicy 27 cm;

- w 13 wydzieleniach, w których udział drzew ponadstuletnich jednego gatunku przekraczał 10%, pozyskane drewno przyjęto na magazyn do 18 maja 2012 r. (przed wprowadzeniem przez RDLP zalecenia o zawieszeniu wszelkich zabiegów wykonywanych na drzewach w wieku 100 i więcej lat, w tym cięć sanitarnych świerków zaatakowanych przez kornika drukarza),
- w analizowanej próbie, nie stwierdzono pozyskania drzew o średnicach większych niż określone w decyzji nr 24/1996 i gatunków drzew wskazanych w tej decyzji: jodła pospolita, wiśnia ptasia, jabłoń dzika, grusza pospolita, wiąz i jarzębina.

(dowód: akta kontroli str. 416-450)

2.3. Realizacja zadań z zakresu gospodarki leśnej na 2012 i 2013 rok Nadleśnictwo zleciło podmiotom zewnętrznym. Wyboru wykonawców usług w poszczególnych leśnictwach, o wartościach brutto 986,1 tys. zł i 829,7 tys. zł (100% wartości zamówień na usługi leśne w tych latach), dokonano w przetargach nieograniczonych. Trzy z czterech części zamówienia na 2012 rok o wartości brutto 570,3 tys. zł i dwa z czterech części na 2013 rok o wartości brutto 756,9 tys. zł udzielono z zachowaniem ustawy Pzp:

- prawidłowo opisano przedmiot zamówienia, a ustalone warunki nie utrudniały oferentom uczciwej konkurencji,
- właściwie upubliczniono informacje o przetargu (ogłoszenie i specyfikację istotnych warunków zamówienia),
- wyboru wykonawców dokonano z zachowaniem warunków określonych w SIWZ,
- umowy z wykonawcami zawarto zgodnie z zamówieniami i złożonymi ofertami.

(dowód: akta kontroli str. 451-571)

2.4. Od stycznia 2012 roku do czerwca 2013 roku Nadleśnictwo zrealizowało część zadań gospodarczych ujętych w PUL 2012 – 2021:

- pielęgnowano las na powierzchni 484,23 ha (16,6% w odniesieniu do PUL 2012 – 2021 i 70,5% planów rocznych na lata 2012 – 2013),
- realizowano zadania hodowlane na 5,09 ha (39,8% PUL 2012 – 2021 i 103% ww. planów rocznych),
- melioracjami agrotechnicznymi objęto 0,89 ha (6,0% PUL 2012 – 2021 i 118,7% planów rocznych),
- w ramach działalności łowieckiej pozyskano 72 jelenie (90% planu), cztery sarny (50% planu), 52 dziki (52% planu), osiem lisów (26,7% planu), dziewięć jenotów (30% planu). W okresie tym nie pozyskano kun (osiem sztuk w planie),
- w ramach ochrony przeciwpożarowej kontynuowano dotychczasowe działania prewencyjne (nie odnotowano pożarów na terenie Nadleśnictwa),
- w ramach edukacji ekologicznej m.in. utrzymywano pięć ścieżek edukacyjnych, cztery punkty edukacyjne, dwanaście szlaków turystycznych, cztery miejsca ogniskowe oraz Ośrodek Edukacji Leśnej.

(dowód: akta kontroli str. 359, 589-634)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej obszarze stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W 2012 i 2013 roku realizację usług leśnych zlecono dwóm wykonawcom, których oferty nie spełniały niektórych warunków określonych w SIWZ. I tak:

- w ofercie na 2012 rok lider Konsorcjum ubiegającego się o realizację części nr 2 zamówienia (wykonanie prac leśnych w obrębie Zwierzyniec), o wartości brutto 415,9 tys. zł, nie udokumentował posiadania sześciu pilarek spalinowych niezbędnych przy realizacji zamówienia, czym naruszył pkt 5 ppkt 1 lit b SIWZ,
- w ofercie na 2013 rok wykonawca z Białowieży starający się o realizację części nr 3 (łowiectwo i gospodarka rolno – łąkowa) i nr 4 (utrzymanie dróg leśnych) zamówienia o wartości brutto 72,8 tys. zł, nie złożył oświadczenia o ukończeniu kursu zawodowego uprawniającego do pracy

pilarkami spalinowymi przez minimum jedną osobę i nie udokumentował posiadania minimum jednej pilarki spalinowej, czym naruszył pkt 6 ppkt 1 lit e i f SIWZ.

Przewodniczący Komisji Przetargowej wyjaśnił, że w zamówieniu na 2012 rok komisja przetargowa posiadała wiedzę, iż wszystkie osoby wymienione w zał. Nr 5 do SIWZ są długoletnimi pracownikami świadczącymi usługi z zakresu gospodarki leśnej i są w posiadaniu przynajmniej jednej pilarki spalinowej na osobę. Wyjaśniając kwestię nieprawidłowości przy zamówieniu na 2013 rok Przewodniczący podał, że ze względu na wiedzę posiadaną przez komisję przetargową przyjęto ustne zapewnienie o niezmienności stanu posiadania sprzętu do wykonania zadań przez wykonawcę. Komisja przetargowa posiadała wiedzę o tym, że osoby przedstawione w wykazie osób i podmiotów, które będą uczestniczyć w wykonaniu zamówienia oraz właściciel ZUL posiadają uprawnienia do pracy pilarkami. (dowód: akta kontroli str. 572-588)

Komisja przetargowa nie wezwała wykonawców – wbrew art. 26 ust. 4 PZP – do złożenia wyjaśnień dotyczących złożonych dokumentów. Zgodnie z art. 24 ust. 2 Pzp, z postępowania o udzielenie zamówienia wyklucza się wykonawców, którzy m.in. nie wykazali warunków udziału w postępowaniu. (dowód: akta kontroli str. 451-571)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, prowadzenie przez Nadleśnictwo gospodarki leśnej w ramach PUL 2012 – 2021.

IV. Wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²³, wnosi o dokonywanie wyboru wykonawców usług leśnych na podstawie rzetelnej i zgodnej z kryteriami SIWZ oceny ofert.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla Nadleśniczego, drugi do akt kontroli.

Prawo
zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 18 marca 2014 r.

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
w Białymstoku
Barbara Chilińska

.....
podpis

²³ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.